

Katakanoja ja kansallisia aarteita – kirjastoalan harjoittelu Japanissa

Suvi Sario

Kohti Japania

Aloittaessani kirjastoalan opinnot Turun ammattikorkeakoulussa vuonna 2013 haaveissani siinteli vaihto-opintojen mahdollisuus ulkomailla, ja nimenomaan Japanissa. Minua on jo monia vuosia kiinnostanut japanilainen kulttuuri, eikä sinne suuntautunut lomamatka muutamia vuosia aiemmin ainakaan vähentänyt kiinnostusta. Oppilaitoksellani ei ollut suoraa sopimusta japanilaisten kirjastoalan oppilaitosten kanssa, joten seinä tuntui nousevan heti vastaan. Onnekseni Turun ammattikorkeakoulun kanssa jo muutamia vuosia yhteistyössä toiminut, insinööriopintoja tarjoava Sendai National College of Technology (SNCT) teki kohdallani poikkeuksen. Pääsin tekemään opintoihini kuuluvan toisen harjoittelujakson heille.

Harjoittelujakso ajoittui kevät-kesälle 2015 eli toisen vuoden opintojeni jatkoksi. Ennen vaihtoon lähtöä olin yhteydessä SNCT:n professori Fujikiin, jonka projektissa tulisin työskentelemään harjoitteluni aikana. Hän oli järjestänyt minulle laboratorioissaan tehtävän projektin lisäksi kolme harjoittelupaikkaa erilaisista ja eri kokoisista kirjastoista. Harjoittelupaikat olivat SNCT:n oppilaitoskirjasto, Sendai City Hirose Library sekä Tohoku University Main Library. Edellä mainittujen ohella oli myös mahdollista osallistua erilaisiin SNCT:n järjestämiin kulttuuriopintoihin ja -tapahtumiin. Itse osallistuin muun muassa teeseremoniaan sekä ikebana-tunnille.

Sendai National College of Technology

SNCT on teknillinen koulu, joka sijoittuu suomalaisiin kouluihin verrattaessa ammattikoulun

ja ammattikorkeakoulun välimaastoon. Japanissa koulumuodosta käytetään nimitystä kosen. Oppilaitoksella on tiiviit yhteydet työmaailmaan ja siksi monet opiskelijoista työllistyvätkin yrityksiin jo opintojensa aikana.

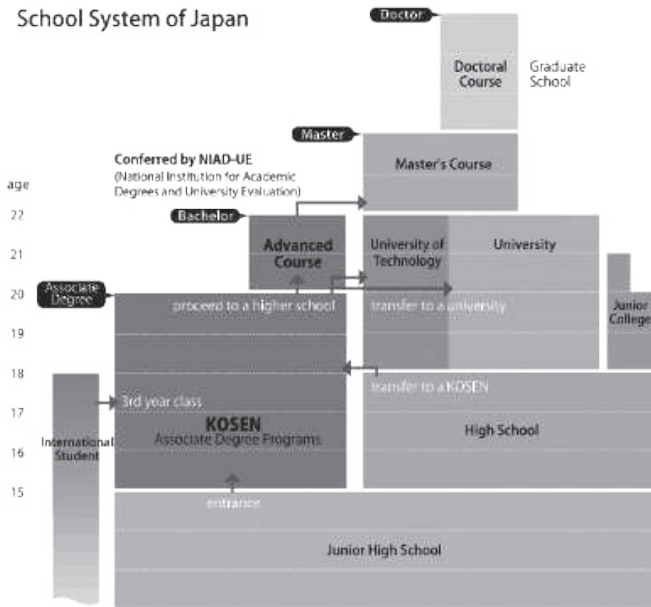
Oppilaitos on fyysisesti jakautunut kahdelle kampukselle, joiden nimet ovat Hirose ja Natori. Oman vaihtoni suoritin Hirosen kampuksella, joka sijaitsee noin 12 kilometrin päässä Sendain keskustasta. SNCT:ssa opiskelijoita on noin 1500, joista noin puolet opiskelee Hirosen kampuksella. Opiskelijat tulevat pääsääntöisesti opiskelemaan koseniin 15-vuotiaina eli suoraan yläasteen jälkeen. Perusopinnot kestävät viisi vuotta, jonka jälkeen on mahdollisuus hakea kaksi vuotisiin jatko-opintoihin.

Projektikseni sain SNCT:n opiskelijavaihtoon lähteville opiskelijoille suunnatun sivuston tietojen päivittämisen. Tietoja päivitin niin Turkuun liittyvien tietojen kuin Turun ammattikorkeakoulun vaihto-opiskelijoille tarjoamien kurssien osalta. Projektin tekeminen vaati ohjelmoinnin opettelua. Ohjelmointia opiskelin omatoimisesti internetin kautta löytyneiden koulutussivujen ja opetusohjelmien avulla. Professori Fujikin laboratorioissa opiskeli lisäksi kolme nuorta, alle parikymppistä miehenalkua. Laboratorio tarkoittaa tässä tapauksessa normaalia luokkahuonetta pienempää tilaa, jossa opiskelijat tekevät omiin projekteihinsa liittyviä tehtäviä professorin avustuksella. Projekteihin he hakevat toisena opiskeluvuotenaan. Projektien sisällöt vaihtelevat professoreiden omien tutkimusalojen mukaan.

Sendai National College of Technologyn oppilaitoskirjasto

Oppilaitoskirjaston henkilökunta laskettiin kuu-

School System of Japan

KUVA 1: Japanilainen koulujärjestelmä

luvaksi oppilaitoksen toimistohenkilökuntaan. Varsinaiseen oppilaitoskirjaston henkilökuntaan kuului vain yksi henkilö, mutta kirjaston tiloissa olivat myös oppilaitoksen tietotekniikka-asiantuntijoiden työpisteet. He hoitivat kirjaston toimintoja varsinaisen kirjastonhoitajan poissa ollessa. Kirjaston vuosibudjetti on noin kolme miljoonaa jeniä (n. 24 000 euroa). Kirjojen ja lehtien osuus tästä summasta on 2,6 miljoonaa jeniä (n. 21 000 euroa). Oppilaitoskirjaston tärkein tavoite on palvella oppilaitoksen opiskelijoita niin opinnoissa, päättötöiden teossa kuin työllistymisen tukemisessa. Viimeksi mainittua varten heillä oli omassa hyllyssään esillä työnhakuun liittyvää materiaalia, kuten oppaita työhaastatteluun.

Oppilaitoksen kirjastossa pääasiassa järjestelin kirjaston hyllyjä ja tutustuin näin kirjaston kokoon ja luettelointijärjestelmään. Luettelointijärjestelmä poikkesi täysin suomalaisista luettelointijärjestelmistä. Signumissa oli ylimpänä näkyvässä numeroin luokka, johon kirja kuului. Tämän jälkeen oli kirjain-numero -yhdistelmä, jossa oli näkyvässä kirjailijan sukunimen ensimmäinen kirjain sekä kirjailijan oma, kirjaston määrittelemä numero. Kirjailijan eri teokset erotel-

tiin lisäksi numeroin saapumisjärjestyksen mukaan. Työtehtäviini kuului varsinaisten kirjastotöiden lisäksi oppilaitoskirjaston opasvihkosien kääntäminen japanista englanniksi. Lisäksi sain tehdä hankintaehdotuksen kirjastolle englanninkielisestä materiaalista, josta olisi hyötyä tuleville vaihto-opiskelijoille.

Eroja suomalaisen kirjastotoimintaan löytyi myös lainaussäännöistä. Laina-aika oli jokaiselle lainaajalle kaksi viikkoa. Uusimmat piti hoitaa kirjastossa. Myöhästymismaksuja ei kuitenkaan ollut lainkaan. Tästä huolimatta lainat palautuivat hyvin ajallaan takaisin. Kirjaston aukioloajat elivät opiskelijoiden tarpeen mukaan: esimerkiksi tenttikauteina kirjaston aukioloaikoja laajennettiin.

Sendai Hirose Library

Toinen työharjoittelujaksoni sijoittui Sendain kaupunginkirjaston sivukirjastoon, joka sijaitsi Ayashissa, kotioppilaitoksen kampusalueen lähetyvillä. Sendain kaupunginkirjastoon kuuluu pääkirjasto Sendai Mediathequessa sijaitsevan Shimin Libraryn lisäksi kuusi sivukirjastoa, jotka on sijoitettu eri puolille kaupunkia. Joukossa on niin lapsille suunnattu kirjasto kuin prefektuaalinen kirjasto, joka vastaa suomalaista maakuntakirjastoa.

Henkilökuntaa Hirosen kirjastossa oli 14. Henkilökunnasta 13:lla on kirjastoalan koulutus. Heistä 10 on kokoaikaisia työntekijöitä ja loput neljä ovat osa-aikaisia, vakituisia työntekijöitä heistä ei ole yksikään. Erikoista oli se, että kirjaston henkilökunta oli paikallisen kirjakauppa- ja Maruzenin palkkalistoilla. Kirjakauppa- ja Maruzen toimii suurimmaksi osaksi myös kirjojen toimittajana. Henkilökuntaa oli mielestäni runsaasti siihen nähden, että kyseessä oli vain sivukirjasto. Tosin hetkeäkään en nähnyt ketään toimittomana, joten henkilökunnan määrä oli perusteltua.

Hirosen sivukirjaston hankinnat olivat vuonna 2014 kokonaisuudessaan vajaa 6,5 miljoonaa je-

KUVA 2: SNCT:n oppilaitoskirjaston signum

niä (n. 51 000 euroa), josta reilu 40 % (2,3 milj. jeniä, n. 18 000 euroa) kului lastenkirjoihin ja loput 4,2 miljoonaa jeniä (n. 33 000 euroa) menivät muihin kirjoihin. Asiakaskunta koostui kaikenikäisistä ihmisistä. Kirjastoa ja sen palveluita hyödynnetään ahkerasti. Lapsille järjestetään viikoittain satuhetkiä, lisäksi kirjasto tarjoaa erilaisia aktiviteetteja myös aikuiseen makuun, kuten lukupiirejä.

Henki kirjastossa oli todella hyvä. Toisia työntekijöitä kunnioitettiin ja se osoitettiin mm. kumartamalla sekä toivottamalla päivän tervehdykset jokaiselle yksilölle erikseen. Aamuisin oli yhteinen tehetki sekä aamuraportti, jossa käytiin läpi ajankohtaiset asiat. Myös asiakkaat huomioitiin heti kirjaston avaamisesta lähtien. Kun kirjaston ovet avattiin, oli koko henkilökunta kumartamassa asiakkaille ja näin toivottamassa heidät tervetulleiksi kirjastoon.

Hirosen sivukirjastossa tutustuin monipuolisesti yleisen kirjaston työtehtäviin. Aloitin tutustumalla kirjaston tiloihin ja toimintatapoihin. Kirjastonjohtaja Setsuko Kosaka oli tehnyt englanninkielisen kartan kirjastosta helpottamaan tilojen ja kokoelmien hahmottamista. Työasu-

na toimi ruskea essu, jonka tarkoitus oli lähinnä suojata omia vaatteita.

Varsinaiset työtehtävät aloitin palauttamalla kirjoja sekä hyllyttämällä niitä. Sain osallistua parille satutunnille, joista toisessa luin Muumikirjan lapsille suomeksi. Tarina luonnollisesti selitettiin myös japaniksi. Toive suomeksi lukemisesta tuli kirjastolta, koska he halusivat kuulla eksoottista suomen kieltä. Opettelin myös muovittamaan kirjoja. Asiakaspalvelutiskillä sain hoitaa lainauksia ja palautuksia sekä auttaa kirjastokorttien tekemisessä. Yksi opettavaisimmista tehtävistä oli varattujen kirjojen haku hyllystä. Sain myös kunnian vaihtaa heidän maskottinallelleen kesäasun.

Yhtäläisyyksiä suomalaiseen kirjastokulttuuriin oli yllättävän paljon, vaikka erojakin löytyi. Kirjastossa käytössä ollut käyttöjärjestelmä oli periaatteiltaan pitkälti samanlainen kuin mihin olen Suomessa törmännyt. Kirjaston luokitusjärjestelmä erosi suomalaisesta jonkin verran. Signumis- sa oli näkyvissä ainoastaan kirjailijan sukunimen mukainen tavuyhdistelmä sekä värinauha, joka kertoi genrelajin. Laina-ajat olivat tässäkin kirjastossa kahden viikon mittaisia, lisäksi kirjojen

KUVA 3: Aamukumarrus Hirosen sivukirjastossa

lainausmäärä oli rajattu 7 kirjaan ja 2 audiovisuaaliseen materiaaliin kerralla. Tosin tätä voitiin kiertää lainaamalla sekä omalla että perheen yhteisellä kirjastokortilla. Erikoista oli myös se, että kirjastokortit uusitaan kolmen vuoden välein. Lainausoikeuden asiakas menettää heti, jos ylitysmaksuja on kertynyt. Tätä kuulemma tapahtuu kuitenkin äärimmäisen harvoin.

Tohoku University Main Library

Tohokun yliopisto on Japanin kolmanneksi parhain yliopisto. Tiedekuntia yliopistolla on kymmenen, ja opiskelijoita hieman alle 18 000. Kampusalueita on viisi ja ne ovat levittäytyneet pääosin Sendain pohjoisosaan sekä osittain keskustalualueelle. Yliopistolla on kirjasto jokaisella kampusalueella. Kirjastot ovat erikoistuneet kyseisen kampusalueen tieteenaloihin. Pääkirjasto on näistä kirjastoista suurin ja laajin niin kokoelmiltaan kuin palveluiltaan.

Tohokun yliopiston pääkirjastossa varsinaista kirjastohenkilökuntaa oli 29. Samoissa tiloissa työskentelee myös yliopiston muuta toimistohenkilökuntaa. Kirjaston työntekijät on jaoteltu eri osastoihin, joiden kesken kirjaston toiminnat on jaettu. Osastoja ovat muun muassa kaukopalveluosasto, hankintaosasto sekä luettelointias-

to. Suomalaiseen tieteelliseen kirjastoon verrattuna työ on monialaisempaa. Esimerkiksi kaukopalveluosaston henkilökunta, lähinnä sen johtaja, hoitaa kaiken kaukolainapyyntöjen vastaanottamisesta, noutamisesta ja lähettämisestä viralliseen kirjanpitoon saakka.

Yliopiston kirjasto käyttää hankintoihin rahaa kokonaisuudessaan 942,5 miljoonaa jeniä (n. 7,4 miljoonaa euroa). Pääkirjaston osuus tästä on 859 miljoonaa jeniä (n. 6,7 miljoonaa euroa). Suurimman osuuden hankintamenoista vievät kausijulkaisut ja lehdet. Hankintaosaston henkilökunta toimii tiiviissä yhteistyössä yliopiston opetushenkilökunnan kanssa. Opiskelijoita palvelee hyvin monipuolisesti normaalin kirjastotyön lisäksi. Heille pidetään muun muassa tiedonhankintakursseja kirjastossa, yhteistyössä professoreiden kanssa.

Yliopiston pääkirjastolla on harvinaisten ja vanhojen kirjojen kokoelma, joka on valtakunnallisella tasolla arvostettu. Joukossa on muutamia kansallisia aarteita, muun muassa vanhoja käsikirjoituskääröjä 800-luvulta. Kirjaston hallussa on myös tunnettujen japanilaisten kirjailijoiden kuuluisia kokoelmia, kuten Kano- ja Soseki-kokoelmat.

Harjoittelujakso alkoi kirjastokierroksella, jonka aikana tutustuin yleisiin tiloihin sekä kirjavaraosastoihin. Pääasiallisena ohjaajana toimi hankintaosaston päällikkö Tomoe Hanzawa. Pehdyttäjänä toimi kunkin osaston asiantuntija. Jako toimi oikein hyvin, koska sain tarkkaa tietoa juuri sen osaston toiminnasta. Harjoittelujakson aikana työskentelin vaihto-oppilaiden palvelutiskillä, asiakaspalvelutiskillä, hyllytin ja päälystyn kirjoja. Pääsin myös kokeilemaan kaukopalvelun toimintaa, sekä lehtien ja kirjojen luettelointia. Sain myös tehdä hankintaehdotuksen Suomeen liittyvistä kirjoista. Viikon aikana minulle esiteltiin myös muita kampuskirjastoja sekä kampusaluetta yleensäkin. Pääsin myös tutustumaan harvinaisten kirjojen kokoelmaan, joka oli aivan mieletön kokemus! Yli tuhat vuotta vanhoja kirjakääröjä pääsee harvemmin näkemään.

KUVA 4: Tohokun yliopiston pääkirjaston aulatila

Tavanomaisen kirjastotyön lisäksi pidin kolme puolen tunnin mittaista esitelmää, joista kaksi oli suunnattu opiskelijoille ja yksi kirjastoammattilaisille. Ensimmäisessä opiskelijoille suunnatussa esitelmässä esittelin yleisesti Suomea ja sen kulttuuria. Toisessa esitelmässä esittelin Suomen yhteiskunnallista rakennetta sekä koulutus- ja työllistymismahdollisuuksia. Kirjastolaisille suunnatussa esitelmässä esittelin suomalaista kirjastoalan koulutusta sekä erikoiskirjastoja. Samassa tilaisuudessa piti esitelmän yliopiston kirjaston varapresidentti sekä Muroran Institute of Technologyn kirjastonhoitaja.

Pääsin osallistumaan kirjaston järjestämälle uusille opiskelijoille suunnatulle tiedonhankintaluennolle. Samalla näki japanilaisen luennon rakenteen sekä kirjaston tilojen muokkautuvuuden. Opiskelijoita oli paikalla huimat 120. Vaikka normaalisti osallistujia oli ollut paljon, yllätti tämä määrä kirjaston henkilökunnan odotukset täysin.

Harjoittelujakson päätteeksi sain kutsun paikallisen kirjastoseuran kokoukseen, jossa esiteltiin muun muassa suomalaisia kirjastoja. Edellä mainitun Muroran Institute of Technologyn kir-

jastonhoitaja oli ollut tutustumassa suomalaisiin kirjastoihin Rovaniemellä, Turussa ja Helsingissä. Tilaisuudesta erityisen teki se, että sain kunniaksi olla ensimmäinen koskaan paikalle kutsuttu ulkomaalainen osallistuja.

Tämä viimeinen harjoittelujakso oli kirjasto- ja harjoittelusta ehdottomasti vaativin ja rankin, mutta myös se antoisin. Omalta mukavuusalueelta tuli suorastaan harpottua pois. Tuntui, että harjoittelupaikassa otettiin kaikki mahdollinen irti harjoittelujaksostani, täysin positiivisessa mielessä kuitenkin. Aikataulut olivat tiukkoja ja ne oli järjestetty lähes minuutin tarkkuudella. Tulipa esittelykierroksen aikana kuulutuskin perään, koska esittelijä innostui niin kovin esittelemään kirjavarastoa ja minua odotettiin jo seuraavaan paikkaan.

Lopuksi

Ulkomaille suuntautuvaa harjoittelua voin suositella lämpimästi. Vaikka ulkomailla tapahtuvan harjoittelun järjestelyt ja itse harjoittelu aika vaativat paljon vaivannäköä, oli se kokemuksena enemmän kuin vaivan arvoinen. Ammatillista ko-

kemusta sain kerättyä lisää todella paljon. Puhumattakaan kontakteista, joita tuli matkan varrella luotua. Oli hienoa huomata, kuinka edistyskellisiä ja arvostettuja suomalaiset kirjastot ovat maailmalla, etenkin teknologisesti hyvin kehittyneessä Japanissa. Toisaalta uusiakin näkökulmia tuli esiin paljon. Kaikin puolin avartava kokemus.

Japani harjoittelupaikkana vaatii ehkä hieman enemmän kuin esimerkiksi Euroopan maa, mutta antaa kaksin verroin takaisin. Ihmiset ovat aidosti ystävällisiä, auttamaan pyritään kielimuurista huolimatta. Kulttuuri on rikasta ja historialla pitkät juuret, joten ihmeteltävää ja ihasteltavaa riittää. Tosin jos historia ei niinkään ole se oman kiinnostuksen kohde, on tarjolla myös esimerkiksi populaarikulttuuria kaikkine variaatioineen. Jokaiselle löytyy varmasti jotakin.

Sendai on ehdottomasti käymisen arvoinen paikka. Itse menetin sydämeni kyseiselle kaupungille. Maisemat ovat henkeäsalpaavat, nähtävää riittää enemmän kuin ehtii katsoa. Ihmisten lämminhenkisyys teki lähtemättömän vaikutuksen. Ehkä vielä jonain päivänä tiemme kohtaavat uudelleen. 📖

Lisää luettavaa vaihtoajastani löytyy blogistani sakuranaikaan.blogspot.fi.

Tietoa kirjoittajasta:

*Suvi Sario, kirjastovirkailija
Rauman normaalikoulu
suvi.sario@live.com*